

«فرهنگستان» عملکرد پژوهشی دانشگاه‌ها در ارتباط با واقعه کربلا را بررسی کرد

نمره ضعیف دانشگاه‌ها در عاشورا پژوهی

زهره رضایی روزنامه‌نگار

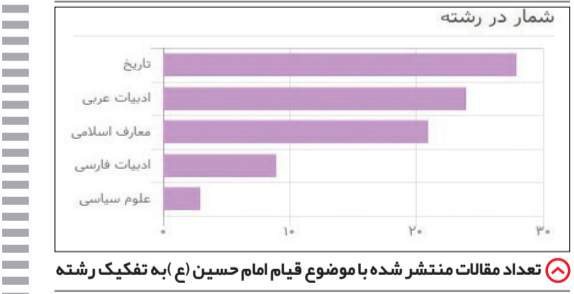
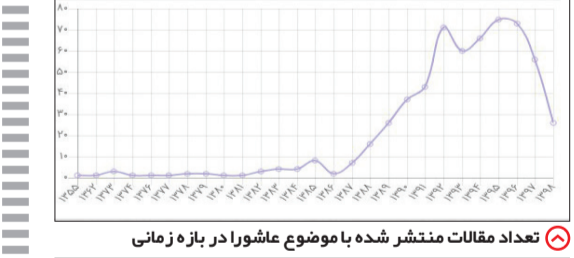
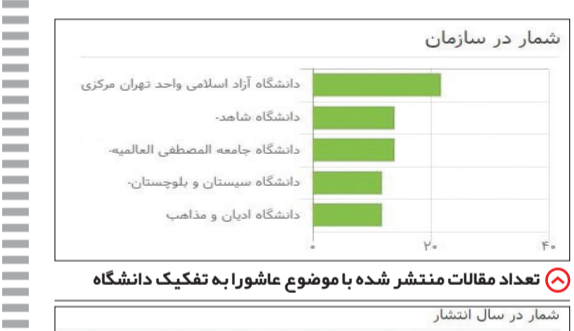
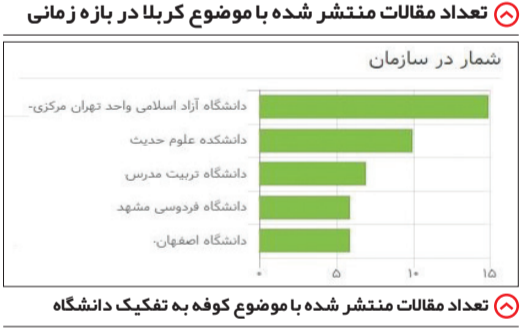
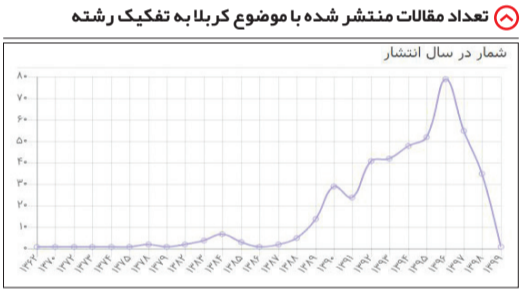
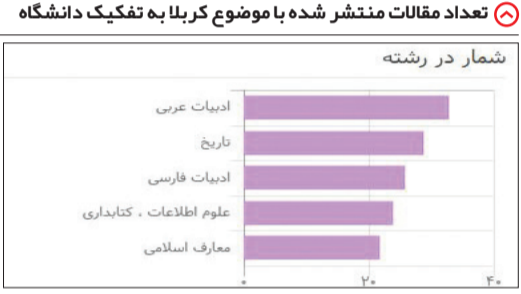
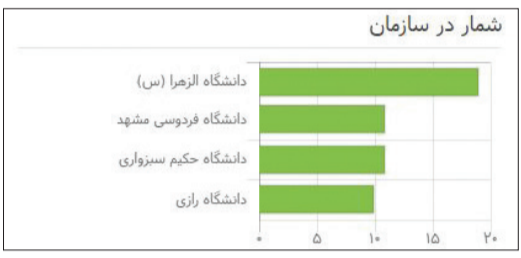
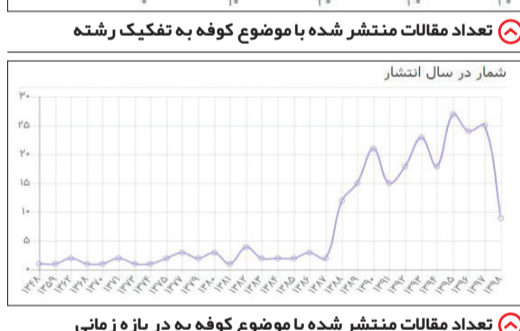
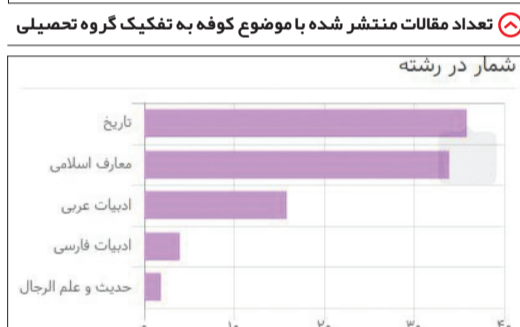
عاشورا، داغی که حتی گذشت قرن‌ها هم نتوانست آن را سرد کند و هنوز بعد از هزار و ۴۰۰ سال تنها شیعیان و مسلمانان، بلکه مسیحی، بودایی و زرتشتی و... نیز بر سوگ حسین بن علی (ع) عزاداری می‌کنند. سیاه‌پوشی میلیون‌ها نفر در کشورهای مختلف دنیا فارغ از رنگ، نژاد و مذهب‌شان به اندازه‌ای بزرگ و خارج از قواعد دنیایی است که هیچ قشری از دانشمندان گرفته تا افراد عادی نمی‌توانند دلیلی برای آن پیدا کنند. معنی «حسین (ع) کشتی نجات است» را در محرم بیشتر از پیش می‌توان درک کرد، کشتی‌ای که از هیچ قانون خاکی تبعیت نمی‌کند و برایش هم فرقی ندارد، چه کسی مسافرش می‌شود. اگر بگوییم محرم نبود و در دلش واقعه عاشورا را نداشت، شاید امروز اسلامی نمانده بود، گزاره نگفته‌ایم، حادثه‌ای که هزاران هزار مرثیه، شعر و نثر درباره‌اش نوشته شده و می‌شود و هر کدام به‌زعم خود داغ نستسته بر اهل بیت (ع) را روایت می‌کنند. در کنار همه روایت‌هایی که درباره چرایی واقعا عاشورا نقل شده، اما نمی‌توان نقش دانشگاه‌ها را در بررسی عظیم‌ترین رخداد

جهان نادیده گرفت، چراکه این مراکز اصلی‌ترین نهادها برای بررسی موضوعات در قالب علمی هستند و این مهم اهمیت ورود مراکز آکادمیک به قیام عاشورا و آنچه در این مصیبت بر سر خاندان حسین بن علی (ع) رفته را چند برابر می‌کند، اما با نگاهی به سایت گنج (پایگاه اطلاعات علمی ایران) به نظر می‌رسد مراکز دانشگاهی کشور آن‌طور که باید نتوانسته‌اند ابعاد مختلف قیام امام حسین (ع) را بررسی و نتایج آن را برای جامعه تبیین کنند، درحالی‌که قطع به یقین اصلی‌ترین بخش واقعه عاشورا، تبیین چرایی قیام و بررسی مولفه‌های اجتماعی در تغییر رفتار مردم جامعه آن زمان است. مساله‌ای که نمی‌توان ادعا کرد تنها مختص مردم کوفه آن برهه بوده و دیگر جایگاهی در دنیای امروز ندارد. به عبارت دیگر بررسی علت و معلول تغییر رفتار مردمی که خودشان از امام حسین (ع) دعوت کرده و بعد از گذشت کمتر از چندماه به دشمن او تبدیل شدند، موضوع کوچکی نیست که بخواهیم از کنارش به راحتی عبور کنیم. البته قیام عاشورا و حوادث قبل و پس از آن هر کدام خود یک مقوله پژوهشی مفصل هستند که باید مراکز آکادمیک کشور بالاخره فعالان حوزه علوم انسانی همت بیشتری برای آن داشته باشند.

۱۴۱ مقاله با موضوع «عاشورا»، «(قیام عاشورا)» و «(قیام امام حسین (ع))» در جامعه علمی کشور

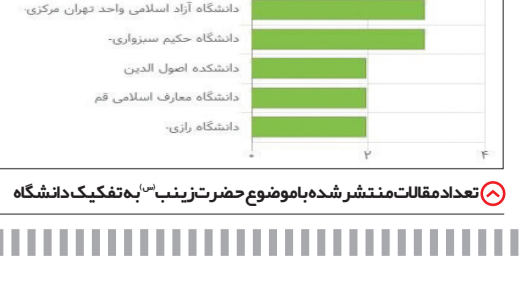
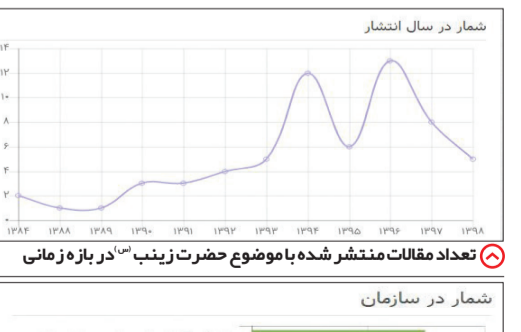
بهرمراست بیشتر از دانشجویان دکتری بوده و رشته‌های تاریخ، ادبیات فارسی، ادبیات عربی، معارف اسلامی و پژوهش در هنر در زمره رشته‌های فعال در انجام پژوهش‌ها بوده است. البته دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشگاه جامعه المصطفی العالمیه، دانشکده اصول الدین، دانشگاه سیستان و بلوچستان و دانشگاه ایلام به ترتیب بیشترین نقش را در انجام این پژوهش‌ها برعهده داشته‌اند. جالب اینجاست که جامعه آکادمیک کشور فعالیت پژوهشی کمتری با موضوع قیام امام حسین (ع) داشته است، تا جایی که از سال ۶۲ تا ۶۶ ماه نخست امسال تنها ۲۱۷ مقاله در این باره منتشر شده و در بهترین حالت ۳۰ مقاله در سال ۹۳ منتشر کردند؛ علم‌رغم اینکه از سال ۸۶، دانشگاه‌ها مسیر صعودی را در انجام فعالیت‌های پژوهشی با موضوع «قیام امام حسین (ع)» در پیش گرفتند اما این راه چندان دوام نیاورد و از سال ۹۲ به بعد مراکز آکادمیک کشور سیر نزولی را در پیش گرفتند تا جایی که در سال ۹۴، ۲۶ مقاله، سال ۹۵ و ۹۶ در مجموع ۲۲ مقاله، سال ۹۷، ۲۲ مقاله و سال گذشته ۱۸ مقاله منتشر شده است. نکته قابل‌تأمل اینکه نقش دانشجویان دکتری در این پژوهش‌ها به‌مراتب کمتر از پژوهش‌های صورت‌گرفته با موضوع «قیام عاشورا» بوده است و از طرف دیگر باز هم دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی در پژوهش‌های صورت‌گرفته دست برتر را داشته و بعد از آن دانشگاه جامعه المصطفی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده اصول الدین و دانشگاه ادیان و مذاهب قرار دارد. همچنین در حوزه رشته نیز باز هم رشته‌های تاریخ، ادبیات عربی، معارف اسلامی، ادبیات فارسی و علوم سیاسی قرار دارد.

مراکز دانشگاهی کشور درباره «عاشورا» ۹۱ مقاله منتشر کرده‌اند که این تعداد، ماحصل فعالیت پژوهشی دانشگاه‌ها از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۸ است، مقالاتی که تعداد انتشار آنها از سال‌های ۱۳۸۷ تا ۹۶ روند صعودی به خود گرفته بود، تا جایی که تنها در سال ۹۲ که اولین سال فعالیت دانشگاه‌ها در این زمینه به‌شمار می‌رود، ۷۱ مقاله با موضوع عاشورا منتشر شده و بعد از آن در سال ۹۵، ۷۵ مقاله و در سال ۹۶ نیز ۷۳ مقاله به چاپ رسیده است، البته این سیر در سال بعدش با روند نزولی همراه شد تا جایی که تنها ۵۶ مقاله در ارتباط با این موضوع در سال ۹۷ منتشر شد. البته سهم دانشجویان کارشناسی ارشد به‌مراتب بیشتر از دکتری تخصصی بوده است که توسط دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، شاهد، جامعه المصطفی العالمیه، سیستان و بلوچستان و ادیان و مذاهب به چاپ رسیده و دانشجویان ادبیات فارسی، تاریخ، ادبیات عربی، معارف اسلامی و پژوهش در هنر به‌مراتب بیشترین نقش را در این فعالیت‌های پژوهشی داشته‌اند. در کنار آن جامعه آکادمیک کشور درباره موضوع «قیام عاشورا» که نگاه کلی نسبت به آنچه در سال ۶۱ هجری قمری در کربلا گذشته، محسوب می‌شود از اواخر دهه سال ۷۶ تا ۹۸ تنها ۲۳۳ مورد مقاله نوشته‌اند، نکته قابل‌تأمل اینجاست که تنها از سال ۷۶ تا ۸۲ تنها سالانه یک مقاله با این موضوع منتشر شده بلکه اوج فعالیت جامعه آکادمیک کشور در این موضوع مربوط به سال ۹۳ آن هم با ۳۶ مقاله بوده و بعد از آن دانشگاه‌ها باز مسیر نزولی را در پیش گرفته‌اند، تا جایی که در سال ۹۸ تنها ۱۳ پژوهش دانشگاهی با موضوع «قیام عاشورا» در سامانه سایت گنج منتشر شده است. در این میان باز هم نقش دانشجویان کارشناسی ارشد

توجه به شخصیت حضرت زینب (س) بیش از دیگر حاضران

خطبه حضرت زینب (س) در شام درباره شخصیت این حضرت آمده است: «شخصیت حضرت زینب (س) بعد از واقعه کربلا تعالی می‌یابد و به اوج کمال روحی می‌رسد. اولیای الهی پس از تحمل سختی‌ها به درجات بالاتری از کمال دست می‌یابند که نتیجه صبر باشکوه آنها و تحمل رنج و بلاست. زمانی که از حضرت یعقوب پرسیدند چطور است حال شما در آن هنگام که بر سر چاه رفتید وجود یوسف را احساس نکردید، ولی از فاصله دور بوی پیراهن او را استشمام کردید، پاسخ داد این به خواست خداست چون برای رسیدن به این درجات عالی باید سختی و درد فراق و مصیبت‌ها را تحمل کرد. شب عاشورا پس از اینکه حضرت زینب متوجه شد که فردا چه اتفاقاتی خواهد افتاد و امام حسین (ع) از مصیبت آینده خبر داد، از شدت حزن و نازاحتی بی‌هوش شد. امام حسین (ع) با اندک آبی او را به هوش آورد و فرمود میباید شیطان بردباری تو را از بین ببرد. مهم‌ترین اثری که از این بانوی بزرگوار برای ما به یاد مانده، خطبه‌های آتشین آن حضرت در کوفه و شام است که هم درس دین است و هم درس سیاست هم عقل حاکم است هم عشق.»

در کنار کم کاری دانشگاه‌ها به مقوله قیام امام حسین (ع)، این مراکز درباره شخصیت‌های حاضر در واقعه کربلا مانند حضرت ابوالفضل (ع)، حضرت زینب (س) و حضرت رقیه (س) فعالیت تحقیقاتی چندانی نداشته‌اند، تا جایی که می‌توان گفت در مجموع ۵۰ مقاله هم در این باره منتشر نشده است. البته باید به این مهم نیز اشاره کرد که در میان این شخصیت‌ها، بیشترین پژوهش‌ها معطوف به حضرت زینب (س) بوده و کمترین آن هم درباره حضرت رقیه (س) است. دانشجویان کارشناسی ارشد، دکتری، دکتری تخصصی و دکتری حرفه‌ای در حوزه پژوهش‌های صورت‌گرفته درباره شخصیت حضرت زینب (س) مشارکت داشته‌اند، درحالی‌که در پژوهش‌های مرتبط با دو شخصیت دیگر تنها کارشناسی ارشد و دکتری حضور داشته‌اند و ادبیات فارسی، ادبیات عربی، آموزش و پژوهش و تحقیقات تربیتی، تاریخ و ارتباط‌شناسی جز رشته‌های دخیل در پژوهش‌های صورت‌گرفته درباره حضرت زینب (س) است. ناگفته نماند که بیشترین مقالات منتشر شده درباره حضرت زینب (س) درباره خطبه‌های مربوط به او بوده، در یکی از مقالات منتشر شده با عنوان «مبانی قرآنی اخلاق سیاسی برگرفته از

